

КОЛОМОЄЦЬ Т. О.,

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної
академії правових наук України,
Заслужений юрист України,
декан юридичного факультету
(Запорізький національний університет)

ЄВТУШЕНКО Д. С.,

доктор філософії (PhD) у галуз права,
старший викладач кафедри
конституційного та адміністративного
права
(Запорізький національний університет)

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.3.2.48>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ ВИДАЧІ ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНОГО ПАСПОРТА ПАСІКИ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження полягає у потребі детального аналізу процедури видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки як обов'язкового, нормативно визначеного етапу реєстрації пасіки в Україні. З огляду на те, що вітчизняні продукти об'єктів бджільництва зарекомендували себе як високоякісні та набули значного попиту не тільки на вітчизняному, але і на міжнародному ринку, виникає потреба у підтримці контролю з боку держави та вдосконалення методів діяльності існуючих пасік. Такий контроль в т.ч. реалізовується і на стадії реєстрації пасік в Україні, проведення ветеринарно-санітарних заходів для перевірки всіх наявних бджолосімей вже існуючих пасік (поточний контроль, щорічний) та пасік, які реєструються вперше (первинний контроль), а також видачі ветеринарно-санітарних паспортів та внесення інформації про них до Реєстру ветеринарно-санітарних паспортів пасік. Детальний аналіз існуючої нормативної бази дає розуміння особливостей процедури видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки в Україні, суб'єктному складу та етапності відповідної процедури із зазначенням визначених законодавцем строків, виключного переліку підстав для видачі та підстав відмови у видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки спеціальним суб'єктом, поліваріативності шляхів подання заяви суб'єктом, який виявив бажання отримати відповідний документ тощо. Деталізація законодавцем процедури видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки дає підстави для розуміння важливості цього етапу як ключового для реєстрації пасіки в Україні та для забезпечення контролю над якістю суб'єктів бджільництва та продуктів бджільництва як результатів діяльності останніх.

Ключові слова: пасіка, ветеринарно-санітарний паспорт пасіки, паспорт пасіки, процедура, бджільництво, адміністративно-правове регулювання, законодавство.

Kolomoiets T. O., Yevtushenko D. S. Administrative and legal regulation of the procedure for issuing a veterinary and sanitary passport of an apiary in Ukraine

The relevance of the research topic lies in the need for a detailed analysis of the procedure for issuing a veterinary and sanitary passport of an apiary as a mandatory, regulatory stage of registering an apiary in Ukraine. Given that, domestic products of beekeeping facilities have proven themselves to be of high quality and have gained significant demand not only on the domestic but also on the international market, there is a need to support state control and improve the methods of operation of existing apiaries. Such control is also implemented at the stage of registering apiaries in Ukraine, conducting veterinary and sanitary measures to check all existing bee colonies of existing apiaries (current control, annual) and apiaries that are registered for the first time (initial control), as well as issuing veterinary and sanitary passports and entering information about them into the Register of Veterinary and Sanitary Passports of Apiary. A detailed analysis of the existing regulatory framework provides an understanding of the features of the procedure for issuing a veterinary and sanitary passport for an apiary in Ukraine, the subject composition and stages of the relevant procedure with an indication of the deadlines set by the legislator, an exclusive list of grounds for issuing and grounds for refusing to issue a veterinary and sanitary passport for an apiary by a special entity, the multivariate nature of the ways of submitting an application by an entity that has expressed a desire to receive the relevant document, etc. The legislator's detailing of the procedure for issuing a veterinary and sanitary passport for an apiary provides grounds for understanding the importance of this stage as key for registering an apiary in Ukraine and for ensuring control over the quality of beekeeping entities and beekeeping products as the results of the latter's activities.

Key words: *apiary, veterinary and sanitary passport of the apiary, apiary passport, procedure, beekeeping, administrative and legal regulation, legislation.*

Вступ. Актуальність. Актуальність теми дослідження полягає у потребі детального аналізу процедури видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки як обов'язкового, нормативно визначеного етапу реєстрації пасіки в Україні. З огляду на те, що вітчизняні продукти бджільництва зарекомендували себе як високоякісні та набули значного попиту не тільки на вітчизняному, але і на міжнародному ринку, виникає потреба у підтримці контролю з боку держави та вдосконалення методів діяльності існуючих пасік. Такий контроль в т.ч. реалізовується і на стадії реєстрації пасік в Україні, проведення ветеринарно-санітарних заходів для перевірки всіх наявних бджолосімей вже існуючих пасік (поточний контроль, щорічний) та пасік, які реєструються вперше (первинний контроль), а також видачі ветеринарно-санітарних паспортів та внесення інформації про них до Реєстру ветеринарно-санітарних паспортів пасік. **Метою роботи є** розкриття особливостей адміністративно-правового регулювання процедури видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки в Україні. **Об'єктом дослідження є** суспільні відносини у сфері бджільництва, охорони та контролю за об'єктами бджільництва. **Предметом дослідження є** адміністративно-правове регулювання процедури видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки в Україні. **Досягнення результатів дослідження в т.ч. стало можливим** завдяки використанню сукупності **методів дослідження**, серед яких загальні (аналіз, синтез, узагальнення, системний тощо) та спеціальні методи (порівняльно-правовий, догматичний, системного аналізу, логічний, методи прогнозування та моделювання). **Стан дослідження проблематики** характеризується наявністю наукових робіт вітчизняних та зарубіжних вчених, безпосередньо пов'язаних із проблемами розвитку бджільництва, підвищення конкурентоспроможності галузі та шляхів її досягнення, аналізом стану охорони та контролю за об'єктами бджільництва, контролю держави за якістю продукції у сфері бджільництва, порівняльним аналізом стану

розвитку галузі в Україні та зарубіжних країнах тощо. Наявні наукові дослідження особливостей процедури видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки як обов'язкового етапу реєстрації пасіки в Україні свідчать про актуальність та значення відповідної процедури, що і зумовило комплексне дослідження відповідної теми.

Основний зміст. І. Процедура видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки як обов'язковий етап реєстрації пасіки в Україні. В Україні процедура видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки чітко врегульована законодавством. Так, особливості звернення суб'єкта господарювання з заявою про отримання ветеринарно-санітарного паспорта пасіки, в т.ч. процедура подачі звернення та його форми; внесення даних до спеціального реєстру для здійснення обліку відповідних документів із чітко визначеним переліком відомостей, які вносяться; особливості присвоєння унікального номеру документів; зміна відомостей у реєстрі у разі, якщо дані паспорта пасіки оновлено; підстави відмови у видачі суб'єкту господарювання ветеринарно-санітарного паспорта пасіки із акцентом уваги на те, що перелік таких підстав є виключним; детальний перелік обов'язкових елементів Єдиного унікального номеру паспорта пасіки; порядок дій у разі втрати чи пошкодження відповідного документа, зміни власника пасіки, припинення діяльності пасіки, а також особливості засвідчення ветеринарно-санітарного стану пасіки врегульована Порядком видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки, затвердженим Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 19 лютого 2021 року № 338 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства від 24 травня 2023 року № 1188).

Визначений Порядок закріплює поняття «ветеринарно-санітарний паспорт пасіки» або ж «паспорт пасіки» і визначає його як «документ, який ідентифікує пасіку та встановлює ветеринарно-санітарний стан бджолиних сімей» [1], в той же час законодавець закріплює поняття «паспорт пасіки» і в іншому нормативно-правовому акті, а саме Законі України «Про бджільництво», і вкладає в нього наступний зміст: «документ про ветеринарно-санітарний стан бджолиних сімей, виданий власнику пасіки центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ветеринарної медицини» [2], схожість понять фіксує акцент на основній характеристиці – ветеринарно-санітарному стані бджолиних сімей, хоча поняття, визначене в Законі є дещо ширшим, доповненим із уточненням суб'єкта видачі документа (паспорта пасіки), а саме визначає, що таким суб'єктом є центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ветеринарної медицини. Тоді як у Порядку видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки законодавець визначає суб'єкта, що розглядає звернення щодо видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки, як «територіальний орган компетентного органу», з акцентом уваги на його місцезнаходження, залишаючи вибір за суб'єктом звернення: або суб'єкт звернення подає заяву на видачу ветеринарно-санітарного паспорта пасіки до територіального органу компетентного органу за місцем проживання власника пасіки або до такого органу за місцезнаходженням пасіки.

Законодавець також визначає і мету отримання ветеринарно-санітарного паспорта пасіки, визначаючи, що проходження відповідної процедури є етапом «ідентифікації та обліку пасік, обліку кількості бджолиних сімей та декларування ветеринарно-санітарного стану пасіки» [1]. Враховуючи, що реєстрація пасіки здійснюється після видачі паспорта пасіки (ветеринарно-санітарного паспорта пасіки), можна зробити висновок про те, що видача такого документа є обов'язковим етапом реєстрації пасіки в Україні. Відповідна теза може знайти своє підтвердження ще в одному нормативно-правовому акті, що безпосередньо пов'язаний із процедурою реєстрації пасіки в Україні, а саме Порядку реєстрації пасіки, затвердженому Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 19 лютого 2021 року № 338, у п. 3 якого законодавець наголошує на тому, що «реєстрація пасіки здійснюється після видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки (далі – паспорт пасіки) територіальним органом Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів» [3]. Враховуючи важливість відповідного етапу, варто розглянути його особливості.

Так, з метою реєстрації пасіки суб'єкту господарювання, яким законодавець визначає наступний перелік суб'єктів: а) юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми та форми власності та фізичні особи – підприємці, зокрема сімейні фермерські господарства, що провадять діяльність у галузі бджільництва); б) фізичні особи, у яких наявні бджолині сім'ї (у Порядку реєстрації пасіки такими особами визначаються власник пасіки або уповноважена ним особа), необхідно отримати ветеринарно-санітарний паспорт пасіки. В той же час, суб'єктом звернення з заявою на отримання такого документа до уповноваженого органу (територіального органу компетентного органу) Порядком видачі ветеринарно-санітарного паспорта визначається власник пасіки або уповноважена ним особа, відповідно заяву разом із заповненим паспортом пасіки підписує або власник пасіки, або та ж уповноважена власником пасіки особа. Після перевірки звернення особи заявника, відповідності його визначеним нормам, винесення позитивного рішення – про видачу ветеринарно-санітарного паспорта пасіки, паспорту присвоюється унікальний номер та інформація про нього вноситься до Реєстру ветеринарно-санітарних паспортів пасік, уповноваженою особою суб'єкта видачі ветеринарно-санітарних паспортів пасік надається відповідь заявнику. В іншому ж випадку (негативному) законодавець надає виключний перелік підстав для відмови у видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки, такими підставами у п. 6 частини 2 Порядку видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки визначено: а) у разі невідповідності заяви або паспорта пасіки встановленій формі; б) надання в заяві або паспорті неповної інформації (заявником заповнено не всі обов'язкові відомості).

Відповідний Порядок визначає і необхідні дії суб'єкта, якому попередньо був виданий ветеринарно-санітарний паспорт, зареєстрований у Реєстрі ветеринарно-санітарних паспортів пасік, у разі, якщо: а) такий паспорт був загублений або пошкоджений; б) у разі зміни власника пасіки. В такому разі ветеринарно-санітарний паспорт буде замінений, як і у випадку із видачою цього документа, або за заявою власника пасіки, або за заявою уповноваженої ним особи. Суб'єктом заміни паспорта пасіки буде виступати територіальний орган компетентного органу (територіальний орган Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів).

У разі припинення діяльності пасіки, законодавець зобов'язує власника пасіки або його уповноважену особу проінформувати територіальний орган Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів про відповідний факт (той територіальний орган, який видав ветеринарно-санітарний паспорт пасіки). Повідомлення повинно бути подане у письмовій формі протягом десяти календарних днів.

II. Діджиталізація у процедурі видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки в Україні. Законодавець також дає заявнику вибір форми звернення про видачу ветеринарно-санітарного паспорта пасіки. Відповідно до п. 1 частини 2 Порядку видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки формами звернення визначено: а) письмова заява; б) заява в електронній формі. Якщо ж перша є традиційною, то друга значно спрощує процедуру отримання відповідного документа для заявника. Наприклад, в Україні існує Єдиний портал державних послуг Дія (далі – Дія), скориставшись яким заявник також може отримати послугу з видачі ветеринарно-санітарного паспорта. Варто зазначити, що Дія, здійснюючи опис послуги, також визначає і суб'єкта її надання – територіальні органи Держпродспоживслужби (Державної служби з питань безпеки харчових продуктів та захисту прав споживачів). Спосіб подання заяви також не є єдиним, визначено два можливі шляхи звернення: а) звернення шляхом відправлення документів поштою (рекомендованим листом); б) звернення шляхом відправлення документів електронною поштою. Суб'єктами звернення в описі відповідної послуги визначено наступні категорії осіб: а) фізичні особи; б) юридичні особи; в) фізичні особи-підприємці, що дещо деталізує суб'єктний склад, визначений у Порядку видачі ветеринарно-санітарного паспорта. Послуга з видачі ветеринарно-санітарного паспорта є безкоштовною та надається компетентним територіальним органом в короткі строки (1 робочий день). Передбачено можливе як подання заяви електронною поштою, так і отримання аналогічним шляхом результатів її розгляду: в негативному випадку

подані заява про отримання ветеринарно-санітарного паспорта, заповнений та підписаний (особисто або кваліфікованим електронним підписом (КЕП)) повертаються заявнику, в позитивному ж – отримати результати можна поштовим відправленням на вказану при поданні заяви адресу (рекомендованим листом) (поряд з основним способом отримання – особисто або через законного представника).

Суміжними послугами, процедуру яких дозволяє спростити Дія, є також заміна ветеринарно-санітарного паспорта пасіки (як зазначалося раніше, у випадках: втрати ветеринарно-санітарного паспорта, або пошкодження його, або зміни власника пасіки), видача довідки про реєстрацію пасіки (видача реалізується із зазначенням наявних на пасіці бджолосімей), а також реєстрація пасіки.

Варто зазначити і те, що державою здійснюється моніторинг за процесами створення пасік, видачі ветеринарно-санітарного паспорта, реєстрації пасік в Україні та за дотриманням ветеринарно-санітарних норм в межах існування відповідних пасік. Процедура видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки не залишається поза увагою і для якісного контролю за видачою відповідних документів. Так, в Україні функціонує Реєстр ветеринарно-санітарних паспортів пасік (створений у 2021 році), особливості наповнення відповідного Реєстру закріплено Порядком видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки, а сам Реєстр тим же Порядком визначено як «єдиний перелік паспортів пасік, зареєстрованих на території України, який формується в електронній формі компетентним органом, та ведеться його територіальними органами з використанням їх матеріально-технічної бази» [1]. Так, після отримання звернення про видачу ветеринарно-санітарного паспорта пасіки, розгляду документів на відповідність правилам заповнення та їх повноту, уповноважена посадова особа суб'єкта видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки (уповноваженого територіального органу Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту прав споживачів), зобов'язана внести інформацію до Реєстру ветеринарно-санітарних паспортів пасік (незалежно від того, у якій формі (письмовій або електронній) таке звернення надійшло до суб'єкта видачі). Для того, щоб ветеринарно-санітарний паспорт набув унікальної ознаки у Реєстрі, посадова особа суб'єкта видачі при внесенні інформації до системи присвоює ветеринарно-санітарному паспорту пасіки єдиний унікальний номер, засвідчуючи його відповідним підписом та печаткою.

Крім єдиного унікального номера ветеринарно-санітарного паспорта пасіки, до Реєстру, відповідно до п. 4 частини 2 Порядку видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки, посадова особа суб'єкта видачі також вносить: «а) інформацію власника пасіки – найменування та код згідно з ЄДРПОУ юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові (за наявності) та реєстраційний номер облікової картки платника податків або серію та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті) фізичної особи або фізичної особи – підприємця; місце проживання фізичної особи або місцезнаходження юридичної особи – власника пасіки; б) контактну інформацію власника пасіки або уповноваженої ним особи (номер телефону, адресу електронної пошти); в) місце фактичного розташування пасіки із зазначенням інформації щодо земельної ділянки (адреса або кадастровий номер земельної ділянки); г) кількість бджолиних сімей; д) породи (популяцію) бджолиних сімей (за наявності); е) статус пасіки (зареєстрована/ліквідована)» [1].

Реєстр ветеринарно-санітарних паспортів пасік розташований на офіційному веб-сайті компетентного органу (Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту прав споживачів) із дотриманням захисту персональних даних суб'єктів, яким було видано ветеринарно-санітарні паспорти.

Варто зазначити і те, що відповідний Реєстр не є статичним, адже частиною 3 Порядку видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки законодавцем зазначено, що після видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки, пасіка повинна своєчасно проходити ветеринарно-санітарні заходи, за результатами яких вносяться оновлені дані до паспорта пасіки

щодо її ветеринарно-санітарного стану. Для проходження відповідних заходів (у разі проходження ветеринарно-санітарних заходів вперше, тоді проводиться перевірка (клінічний огляд) всіх наявних бджолосімей) необхідно звернутися до обласної державної лікарні ветеринарної медицини або її структурного підрозділу (територіального відділу) [4]. Пункт 2 частини 3 вказує і на те, що відповідні перевірки ветеринарно-санітарного стану повинні здійснюватися щорічно (до 15 травня) і результати перевірки фіксуються в додатку до ветеринарно-санітарного паспорта пасіки суб'єктом видачі (посадовою особою уповноваженого територіального органу компетентного органу (територіального органу Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту прав споживачів). Законодавець реагує на особливі умови існування держави і доповнив відповідну частину Порядку пунктом, який регулює питання проведення ветеринарно-санітарних заходів, а відповідно і оновлення паспортів у Реєстрі за їх результатами, на територіях «для яких в поточному році визначені дата завершення тимчасової окупації, дата завершення бойових дій та/або дата припинення можливості бойових дій відповідно до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22 грудня 2022 року № 309, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 23 грудня 2022 року за № 1668/39004» [1]. Для відповідних пасік ветеринарно-санітарні заходи здійснюються протягом календарного року, і оновлення додатку до паспорта у Реєстрі буде здійснено після проведення таких ветеринарно-санітарних заходів.

Висновки. Отже, детальний аналіз існуючої нормативної бази дає розуміння особливостей процедури видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки в Україні, суб'єктному складу та етапності відповідної процедури із зазначенням визначених законодавцем строків, виключного переліку підстав для видачі (подання заяви, заповненого та підписаного ветеринарно-санітарного паспорта пасіки до уповноваженого органу з метою ідентифікації та обліку пасік, обліку кількості бджолиних сімей та декларування ветеринарно-санітарного стану пасіки) та підстав відмови у видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки (а) у разі невідповідності заяви або паспорта пасіки встановленій формі; б) надання в заяві або паспорті неповної інформації (заявником заповнено не всі обов'язкові відомості) спеціальним суб'єктом (уповноваженим територіальним органом Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту прав споживачів), поліваріативності шляхів подання заяви суб'єктом, який виявив бажання отримати відповідний документ (серед яких: власник пасіки або уповноважена ним особа; або ж за деталізованою класифікацією: а) фізичні особи; б) юридичні особи; в) фізичні особи-підприємці), якими можуть виступати наступні: а) звернення особисто власником пасіки або уповноваженою ним особою до суб'єкта видачі; б) звернення особисто власником пасіки або уповноваженою ним особою до суб'єкта видачі шляхом направлення заяви, заповненого та підписаного (традиційно або через накладення КЕП) ветеринарно-санітарного паспорта поштою (рекомендованим листом); в) звернення особисто власником пасіки або уповноваженою ним особою до суб'єкта видачі шляхом направлення заяви, заповненого та підписаного (традиційно або через накладення КЕП) ветеринарно-санітарного паспорта електронною поштою (враховуючи надбання процесів діджиталізації в Україні). Деталізація законодавцем процедури видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки дає підстави для розуміння важливості цього етапу як ключового для реєстрації пасіки в Україні та для забезпечення контролю над якістю суб'єктів бджільництва та продуктів бджільництва як результатів діяльності останніх.

Список використаних джерел:

1. Порядок видачі ветеринарно-санітарного паспорта пасіки : Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 19 лютого 2021 року № 338 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства від 24 травня 2023 року № 1188). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-21#Text>

2. Про бджільництво : Закон України від 22 лютого 2000 року № 1492-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1492-14#Text>

3. Порядок реєстрації пасіки : Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 19 лютого 2021 року № 338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0281-21#Text>

4. До уваги бджолярів: реєстрація пасік та щорічні ветеринарно-санітарні обробки. Офіційний вебсайт Бердичівської міської ради. URL: <https://surl.li/vefcjt>

